

היישוב היהודי תחת המנדט הבריטי

תוכן עניינים

הצהרת בלפור ➤

המנדט הבריטי ➤

ההתיישבות הדתית ➤

הלאומיות הערבית ➤

העימות היהודי-ערבי ➤

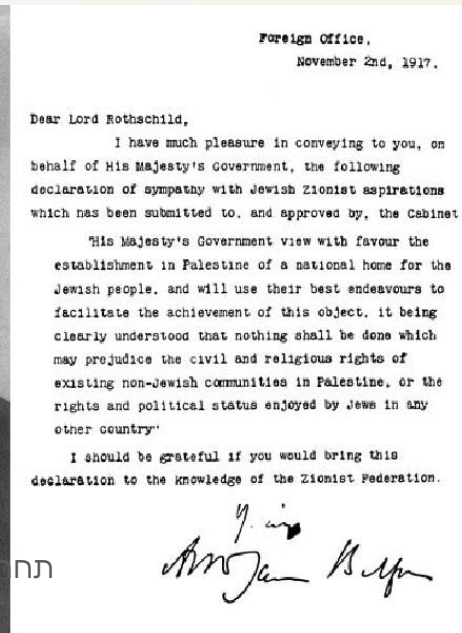
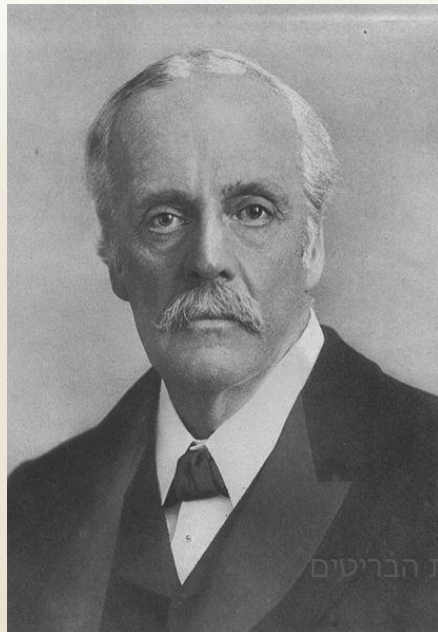
הצהרת בלפור

1917

מהי הצהרת בלפור?

הכרזה שנמסרה בשנת 1917 על ידי הממשלה הבריטית, לתנועה הציונית.

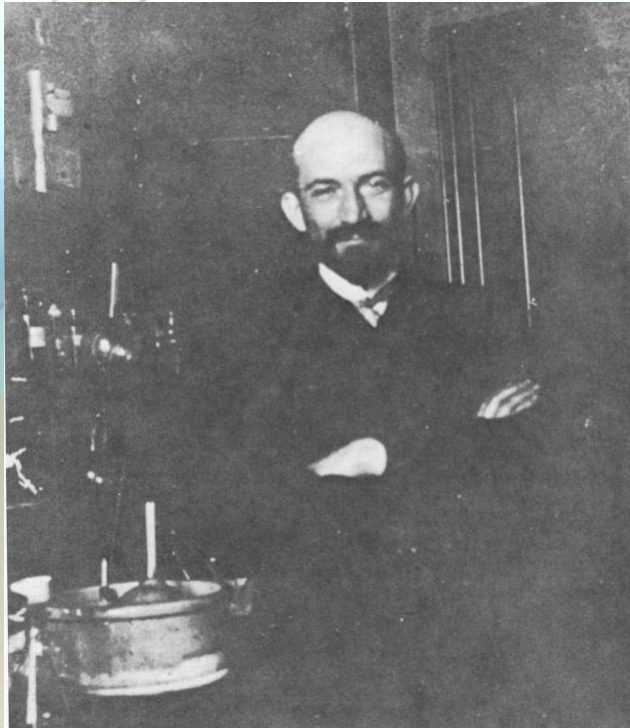
בנוסח ההצהרה נכתב כי בריטניה תתמוך בהקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל.

הרקע למתן ההצהרה

- **רצון לתמיכת יהודי ארצות הברית** בבריטניה.
הבריטים קיוו שההצהרה תוביל את יהודי ארצות הברית ללחוץ על מדינתם להצטרף לצד מדינות ההסכמה במלחמת העולם הראשונה.
- **אהדה לציונות** של בכירי הממשל הבריטי, כולל בלפור עצמו. כחלק מאמונתם הנוצרית, האמינו בקיום הנבואות על שיבת ציון ובזכות היהודים על ארץ ישראל.
- **מאמצייהם של פעילים ציוניים, כמו חיים ויצמן** וגם זאב ז'בוטינסקי, טרומפלדור ומחתרת ניל"י.

פעילים ציוניים בשירות הבריטים

פעילים ציוניים יצרו קשרים עם בריטניה, על מנת להביא לתמיכתה בציונות.

חיים ויצמן תרם לבריטים במהלך מלחמת העולם הראשונה, כמדען.

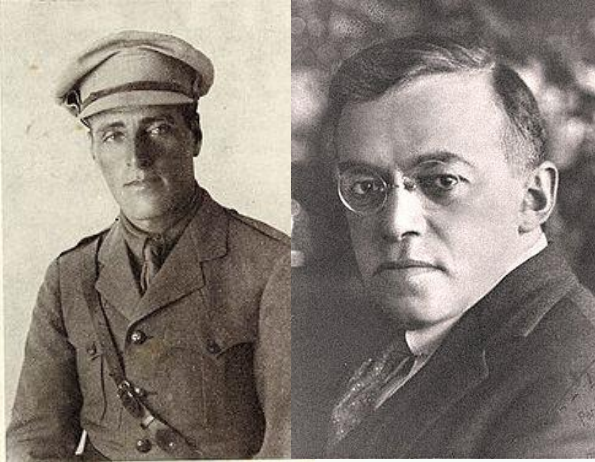
הוא ניצל את קרבתו לממשלה הבריטית והערכה אליו, על מנת להשפיע עליה לפעול לטובת הציונות.

חיים ויצמן במעבדה בבריטניה. גילה דרך לייצור המוני של אצטון, רכיב שהיה נחוץ לייצור חומרי נפץ, והיה באותו זמן במחסור. סירב לקבל תגמול או אותות כבוד על עבודתו וביקש רק את פרסום הצהרת בלפור וקידום הציונות.

חיים ויצמן והלורד ג'יימס בלפור בביקור בארץ (1925)

שיתופי פעולה נוספים עם בריטניה:

זאב ז'בוטינסקי ויוסף טרומפלדור

חיילים יהודים בגדוד נהגי הפרדות בצבא הבריטי (1915)

זאב ז'בוטינסקי ויוסף טרומפלדור
גייסו מתנדבים יהודים להילחם לצד
הבריטים במלחמת העולם הראשונה.

שיתוף פעולה נוסף היה פועלה של
מחתרת **ניל"י**, שהקימה רשת ריגול
שהעבירה ידיעות לבריטים על הנעשה
בארץ.

הם העדיפו שהבריטים ישלטו בארץ,
וקיוו שהבריטים יזכרו טובה ליהודים
על סיועם בזמן המלחמה.

הצהרת בלפור

ב-2.11.1917 נתן שר החוץ הבריטי, ג'יימס בלפור, הצהרה רשמית ליהודים, מטעם ממשלת בריטניה:

"ממשלת הוד מלכותו רואה בעין יפה את ייסודו של בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל ותפעל במיטב מאמציה להקלת השגתה של מטרה זו, מתוך הנחה ברורה שלא יעשה שום דבר שיש בו כדי לפגוע בזכויות האזרחיות והדתיות של העדות הלא יהודיות..."

גלויה שהופקה
בבצלאל לציון
הצהרת בלפור

משמעות הצהרת בלפור

- ההצהרה הייתה דרמטית מבחינת כוונותיה – הבריטים אומרים קבל עם ועולם שהם בעד מדינה יהודית. עם זאת, היא נוסחה באופן זהיר, מעורפל ובלתי-מתחייב:
- "ממשלת הוד מלכותו רואה בעין יפה" - לא מתחייבת.
 - "בית לאומי" – ולא 'מדינה'. ניסוח מעורפל שהשתמעה ממנו אפשרות של אוטונומיה יהודית שתתקיים באופן קבוע או זמני תחת שלטון בריטי.
 - "ותפעל במיטב מאמציה להקלת השגתה של מטרה זו" – לא מדובר בתמיכה אקטיבית בתנועה הציונית
 - נוסף תנאי שזכויות הערבים לא ייפגעו

למרות הערפול בדבר משמעות
ההצהרה, התקבלה ההצהרה
בהתרגשות על ידי התנועה
הציונית.

היה זה ההישג המדיני המשמעותי
הראשון של הציונות:

לראשונה בהיסטוריה המודרנית
מכירה מעצמה בזכותו הלאומית
של העם היהודי על ארץ ישראל.

מעבר לכך, בריטניה כבר עמדה
לכבוש את כל ארץ ישראל בזמן
נתינת ההצהרה. היה ברור
שהבריטים ישלטו בארץ תוך זמן
קצר, מה שהפך את קיום
ההצהרה לממשי.

כרזה, במלואת שנה להצהרת בלפור,
הקוראת לציון יום ההצהרה כחג לאומי

שירה ~ שידורי בכורה ~ שידורי בכורה

המנדט הבריטי

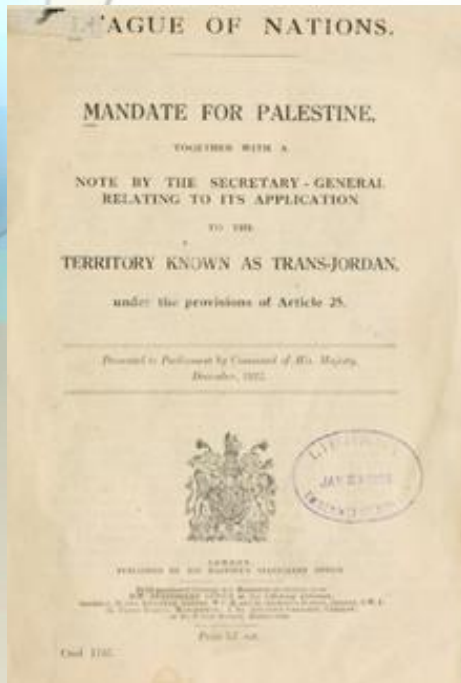
1948 - 1920

מה זה מנדט?

לאחר מלחמת העולם הראשונה, חילקו
ביניהן מדינות ההסכמה את השטחים
הכבושים.

ברוח הלאומיות (ומתוך מאיסה באימפריאליזם),
הוחלט לתת לאזרחי השטחים שנכבשו
עצמאות על ארצם, אך שזכות זו תינתן
באופן הדרגתי.

המעצמות הכובשות יקבלו **שליחות** (ייפוי
כוח) – מנדט – לשלוט בארצות שכבשו, אך
לרוב לזמן מוגבל בלבד.
בזמן זה יתאפשר ללאומים שבאותה ארץ,
להתארגן לקראת הקמת מדינה עצמאית.

כתב המנדט הבריטי
על ארץ ישראל

כתב המנדט הבריטי

כתב המנדט הבריטי על ארץ ישראל כלל התחייבות להגשמת הצהרת בלפור, והכיר בזכויותיהם האזרחיות והדתיות של הערבים, אך לא הכיר בזכויותיהם הלאומיות של הערבים. השתמע מכך שבשטח ארץ ישראל תקום מדינה יהודית בלבד.

תרגול

1. עיין בנוסח הצהרת בלפור.
הסבר מדוע נוסחה הצהרת בלפור באופן מעורפל. כלול דוגמאות בתשובתך.
2. **הסבר** את הרקע לצורת השלטון המנדטורית.
3. כתב המנדט הבריטי הבטיח לממש את הצהרת בלפור. **הסבר** מה יחסו של כתב המנדט הבריטי למצבם העתידי של הרוב הערבי בארץ ישראל.

ההתיישבות הדתית

הפועל המזרחי (תורה ועבודה, המרד הקדוש)
החלוצים הדתיים, הקיבוץ הדתי

הפועל המזרחי

המזרחי בארץ ישראל

עם כינון המנדט הבריטי, המרכז העולמי של תנועת "המזרחי" עבר לירושלים.

התנועה התעסקה בפוליטיקה, רבנות, שירותי דת, חינוך דתי ותרבות תורנית, על מנת לתת מענה לדתיים, ושלמדינה העתידית יהיה אופי יותר דתי. רוב פעילי המזרחי היו בורגנים ועיסוקם היה פוליטי.

שיעור תורה
בבית הספר
"תחכמוני"
ובית המדרש
למורים של
המזרחי,
בירושלים

מחלקת המורים

הפועל המזרחי

מנהיגי התנועה:

שח"ל - הרב שמואל חיים לנדוי. בעקבות קריאת ספרי מבשרי הציונות, עלה לארץ. הוגה דעות שהשפיע על דרכה של התנועה

האדמו"ר החלוץ – ר' ישעיה שפירא, אחיו של האדמו"ר מפיאסצ'נה. עלה לארץ ובגיל 51 עזב את כל תפקידיו הציבוריים ועסק אך ורק בחקלאות.

ב-1922 התפלגה מהמזרחי תנועה חדשה: הפועל המזרחי.

הפועל המזרחי נתנה מענה לפועלים הדתיים – שלא הוכרו לא על ידי המזרחי (כיוון שהיו פועלים), ולא על ידי ההסתדרות של הפועלים החילונים (כיוון שהיו דתיים).

התנועה הקימה יישובים, הסתדרות עובדים דתית, דאגה לחיי התרבות והרוח של הפועל הדתי, ואת תנועת הנוער '**בני עקיבא**'.

עקרונות הפועל המזרחי

• תורה ועבודה:

*תורה – במובן הרחב של קיום החיים הדתיים, יכולה להתקיים רק בארץ ישראל, ורק באופן לאומי.

*עבודה – במובן הרחב של עבודת כפיים, וכמובן עבודת האדמה, היא אידיאל בפני עצמו. העם היהודי צריך לחזור להיות יצרני, כפי שהיה לפני הגלות. אחרת הוא טפילי וחסר קיום עצמאי כעם.

עם ישראל יוצא מהגלות, אבל צריך גם לצאת מהחיים הגלותיים. הגאולה תבוא כשהעם יחיה חיי דת לאומיים, בארץ ישראל, כעם יצרני ועצמאי.

• "המרד הקדוש"

מרד כנגד החברה הדתית המסורתית והבורגנית – זו שבגולה וזו שבארץ אבל ממשיכה להיות גלותית. החברה הדתית אמנם שומרת מצוות, אך לא פועלת לקירוב הגאולה, על ידי יצרנות ועבודת האדמה. זהו לא מרד חילוני/משכילי, אלא מרד שנובע מתוך התורה עצמה, ומטרתו היא המימוש הנכון של קיום התורה והמצוות.

החלוצים הדתיים

הקיבוץ הדתי

חלוצי העלייה השלישית

חלוצים במושבה במגדל, בימי
העלייה השנייה. בעלייה השנייה עלו
קבוצות של צעירים סוציאליסטיים,
אך הזרם הגדול והמאורגן של
החלוצים הגיע בעלייה השלישית.

לאחר סיום מלחמת העולם
הראשונה וכיבוש ארץ ישראל על
ידי בריטניה, החל גל עלייה חדש
של עשרות אלפי יהודים לארץ -
העלייה השלישית (1919 – 1924).

בתוך העולים בעלייה השלישית
היו גם אלפי צעירים
אידיאליסטיים, חלקם הגדול
סוציאליסטיים, ששאיפתם היתה
בניין הארץ ופיתוחה – **החלוצים**.

תנועת "החלוץ"

סיכת תנועת החלוץ. מטרת
התנועה הייתה:
"לסלול את הדרך לעם".
הפטיש מבטא את הערכים
הסוציאליסטיים ואת
שאיפת בניין הארץ.

רבים מחלוצי העלייה השלישית הגיעו
במסגרת תנועת החלוץ. תנועה זו
הוקמה ב-1917 ברוסיה, ובראשה עמד
יוסף טרומפלדור.

התנועה הקימה חוות הכשרה לפני
העלייה לארץ. בכל רחבי אירופה הגיעו
עשרות אלפי צעירים להכשרה, שהכינה
אותם לעלייה לארץ. ההכשרה, שהיתה
בעלת אופי של קבוצה שיתופית, כללה
לימודי עברית, ובעיקר – חקלאות.

הכשרות חלוציות בארצות האיסלאם

בארצות האיסלאם לא היו כמעט הכשרות חלוציות. הסיבות:

- היעדר תשתית ציונית חזקה
- מתח עם האוכלוסייה המוסלמית
- יוצאת מן הכלל הייתה **מצרים**, שבה הוקמו כמה הכשרות חלוציות בשנות ה-30, בקהיר ובאלכסנדריה.
- קרבתה של מצרים לארץ ישראל אפשרה לפעילים מהארץ להגיע אליה ולגייס נערים יהודיים לרעיון.

הקיבוץ הדתי

בית חוות ההכשרה ברודגס,
גרמניה

הכנסת ספרי תורה בקיבוץ
רודגס בארץ. היום, קיבוץ יבנה

בעלייה הרביעית, שהייתה עלייה שרובה
'בורגנית', עלתה גם קבוצה של חלוצים
דתיים מגרמניה.

תנועת **ברית חלוצים דתיים** (בח"ד),
שהשקפתה תאמה את זו של הפועל
המזרחי, הקימה חוות הכשרה וחניכיה
עלו ארצה והקימו יישוב שיתופי דתי.

ב-1939 ייסדו החברים את **הקיבוץ
הדתי**, ארגון הגג של החלוצים הדתיים.

בקיצור,

למדנו בקצרה על ההיסטוריה של הציונות הדתית, בתקופה שאחרי כינון המנדט הבריטי בארץ. ההתיישבות הדתית בארץ החלה עם הקמתה של תנועת [redacted] מנהיגי התנועה היו שח"ל ו[redacted] שהאמינו בשילוב [redacted] ובכך שיהודי הארץ צריכים לפתוח ב"מרד קדוש", לחבר בין הקודש ובין החול, ולקרב בכך את הגאולה. תנועת [redacted] שקמה בגרמניה, הקימה את ארגון [redacted] – צעירים סוציאליסטיים דתיים שהאמינו בהתיישבות שיתופית.

תרגול

קרא עמודים 171 - 173, 190 בספר.

1. עיין במקור שבעמוד 173, וענה על השאלות שם.
הסבר את המושג "תורה ועבודה" כעקרון מרכזי של תנועת 'הפועל המזרחי'.
2. עיין בתמונות בעמוד 190, וקרא את הכתוב שם.
הסבר כיצד עקרונותיהם של החלוצים הדתיים תאמו את גישתה של 'הפועל המזרחי'.

הלאומיות הערבית

צמיחת הזהות הלאומית של ערביי ארץ ישראל

בכירי ההנהגה הפוליטית הערבית. ערביי הארץ מגבשים זהות לאומית פלסטינית.

תחת הבריטים

מרכיבי זהות של ערביי הארץ

הזהות של ערביי ארץ ישראל בתקופת האימפריה העות'מאנית, הייתה פסיפס של כמה מרכיבים:

- זהות דתית
 - זהות עות'מאנית
 - זהות ערבית
 - זהות שבטית-משפחתית
 - זהות אזורית (סורית)
- זהויות אלה היו משותפות לכולם, אך טרם הרכיבו זהות לאומית שתהיה משותפת לערביי הארץ.

מרכיבי זהות של ערביי הארץ

1. זהות דתית

רוב ערביי הארץ היו מוסלמים (רק מיעוטים – נוצרים).

לפי האיסלאם, כל המוסלמים הם חלק מאומה אחת גדולה.

זהות זו היא זהות המשותפת לכלל המוסלמים ולא פלסטינית דווקא. כאמור, יש גם פלסטינים שזהותם הדתית היא נוצרית.

מרכיבי זהות של ערביי הארץ

2. זהות עות'מאנית

כרוב תושבי המזרח התיכון, ערביי הארץ היו חלק מהאימפריה העות'מאנית (שהיא מוסלמית אבל לא ערבית, אלא מוצאה מטורקיה).

הערבים לא ראו את עצמם כעות'מאנים, וזה היה מרכיב טכני בלבד, מבחינתם, בזהות שלהם.

ירושלים בתקופת
האימפריה
העות'מאנית

מרכיבי זהות של ערביי הארץ

3. זהות ערבית

הן ערבים מוסלמים והן ערבים
נוצרים הם בעלי מוצא משותף
(במקור מחצי האי ערב).

כחלק מההתנגדות לאימפריה
העות'מאנית צמחה אצל חלק
מערביי הארץ הדגשה של הזהות
הערבית, על פני זו המוסלמית.

*זהות זו היא זהות המשותפת לכלל
הערבים ולא פלסטינית דווקא.*

חצי האי ערב על מפת הגלובוס

מרכיבי זהות של ערביי הארץ

4. זהות שבטית-משפחתית

חלק משמעותי בזהות של כל ערבי היא ההשתייכות המשפחתית שלו.

משפחות מסוימות, כמו משפחת אל-נשאשיבי ואל-חוסייני הגיעו לעמדות השפעה וכוח. הן שיחקו תפקיד חשוב במאבק הלאומי הפלסטיני.

גם זהות זו אינה פלסטינית דווקא.

אמין אל חוסייני ומשפחתו

מרכיבי זהות של ערביי הארץ

4. זהות אזורית

בחלוקה הפנימית של האימפריה העות'מאנית, ארץ ישראל היתה רק חלק אחד ממחוז גדול יותר - הכולל את סוריה, לבנון, ירדן וישראל של ימינו.

אזור זה כונה "**סוריה הגדולה**", וערביי הארץ ראו עצמם כשייכים לכלל האזור.

גם זהות זו אינה פלסטינית דווקא.

חזון "סוריה הגדולה"

הפגנה של ערבים בירושלים, 1920.
המלל בכרזות תומך בסיפוחה של ארץ
ישראל לממלכתו של פייסל הראשון -
הממלכה הערבית של סוריה, שהוכרזה
באותו היום

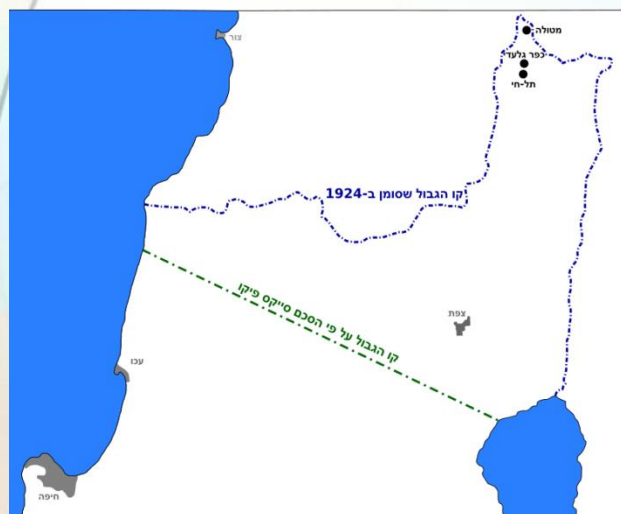
כאשר החלה לצמוח בארץ
לאומיות ערבית, חזונה היה
הקמת מדינה אחת גדולה בכל
אזור המחוז העות'מאני אשר
כונה "סוריה הגדולה".

לאחר מלחמת העולם
הראשונה, קיבלו ערביי סוריה
עצמאות. הערבים בארץ רצו
להיות חלק מהמדינה הסורית.
בשלב זה לא היו להם שאיפות
לאומיות מקומיות.

קביעת גבולות הארץ

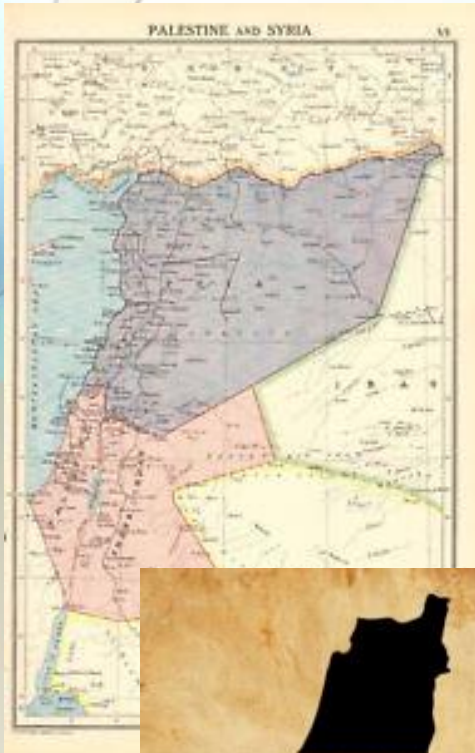
בתום מלחמת העולם הראשונה,
חילקו ביניהם הבריטים
והצרפתים את המנדט על שטחי
האימפריה העות'מאנית.

בהסכמים שורטטו הגבולות של
כל מנדט (גבולות הארץ דומים לגבולותיה
בימינו). ארץ ישראל הפכה להיות
יחידה נפרדת מ"סוריה הגדולה"
(סוריה עברה לידי הצרפתים), והבריטים
נתנו לה שם עצמאי – "**פלסטיין**".

בהסכם המקורי נקבע קו הגבול
הצפוני של ארץ ישראל, כך
שמושבות הגליל העליון היו
תחת השלטון הצרפתי.
לאחר מאבק ביישוב היהודי,
בשנת 1924 שורטט קו גבול
חדש שכלל את הגליל העליון
בשטחי המנדט הבריטי.

"פלסטיין" או "סוריה הגדולה"?

ערביי ארץ ישראל מצאו עצמם בדילמה מבחינת זהותם הלאומית – האם הם שייכים ל"סוריה הגדולה", כפי שזיהו עצמם בתקופת האימפריה העות'מאנית, או שמא הזהות שלהם שייכת רק ל"פלסטיין", כפי גבולות הארץ שקבעו הבריטים.

לאחר שהמדינה הסורית החדשה איבדה את עצמאותה וקרסה, בשנת 1920, החליטו הערבים למחוק את הזיקה לסוריה ולדרוש מדינה בפלסטיין.

בקיצור,

בתקופת [redacted] היו לערביי הארץ

כמה מרכיבי זהות: זהות [redacted]

במאה ה-19 משפיעה הלאומיות גם על הערבים, והם מגבשים זהות לאומית כלל-אזורית. שאיפתם היא מדינה עצמאית ערבית בכל [redacted]

גבולות הארץ כפי שנקבעו במנדט הבריטי, וההתנגדות לציונות, מגבשים אצל ערביי הארץ זהות לאומית חדשה – זהות [redacted]

תרגול

קרא עמודים 135 – 144 בספר.

1. **הצג** שני מרכיבי זהות של ערביי ארץ-ישראל לפני מלחמת העולם הראשונה.
2. **ציין** את השינוי בזהות של ערביי ארץ-ישראל לאחר מלחמת העולם הראשונה, **והסבר** גורם אחד לשינוי זה.

העימות היהודי-ערבי

עד מלחמת העולם השנייה

החל משנת 1920, עם התעוררות התנועה הלאומית
הערבית, החלו פרעות מאורגנות כנגד היהודים,
בגלים ובעוצמות שונות.

השיא היה ב"מרד הערבי הגדול", שהחל בשנת
1936 והסתיים עם פרוץ מלחמת העולם השנייה.
המרד הצליח להשפיע על המדיניות של הבריטים
כלפי היישוב היהודי לרעה, ועורר את היישוב היהודי
להגנה ולמאבק שכנגד.

המרד הערבי הגדול

מאורעות תרצ"ו – תרצ"ט | 1936 - 1939

תחת הבריטים

התנגשות בין כוחות בריטיים לבין המון ערבי במהלך הפגנה נגד היהודים, במהלך המרד הערבי

מהו המרד הערבי הגדול?

בשנים 1936-1939 קיימו ערביי הארץ מרד אלים כנגד היהודים וכנגד הבריטים.

המרד, שגבה מחיר דמים גדול מיהודי הארץ, כונה ביישוב היהודי: **מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט**.

כנופיות ערבים עם
דגל המרד, 1936

מחוז הבריות

הרקע למרד הערבי הגדול

חגיגות קבלת עצמאות. עיראק, 1932

למעלה מ-130 אלף יהודים עלו לארץ בשנים 1933-1935 ושיעורם באוכלוסייה עלה מ-17% ב-1931 ל-30% ב-1935

- **היישוב היהודי בארץ גדל ומתפתח, בעלייה הרביעית והחמישית. בתחילת שנות ה-30 השלטון הבריטי נטה לצד היהודים, וסייע להם. חשש הערבים מהקמת מדינה יהודית הלך וגדל.**

- חלק מהמדינות הערביות במזרח התיכון קיבלו עצמאות. זה חיזק את תקוות ערביי הארץ לקבל מדינה עצמאית משלהם.

- **בגרמניה עלה השלטון הנאצי, ובריטניה נתגלתה כמדינה חלשה. היא ניסתה לפייס את הערבים, כדי שלא יתמכו בגרמניה, והדבר רק עורר את תקוותם.**

דרכי הפעולה של הערבים במרד

הלווית הרוגי מאורעות
1936 בגבעת עדה

- המרד החל בשביתה כללית של הערבים, בניסיון לפגוע במשק הכלכלי של היישוב היהודי (שהיה מבוסס במידה רבה על פועלים ערביים והמסחר עם הערבים). השביתה נמשכה חצי שנה.
- פרעות כנגד היהודים. הותקפו יישובים, שדות ורכוש. 500 יהודים נרצחו ואלפים נפצעו.
- לראשונה, נעשו פרעות גם כנגד הבריטים, בהם נרצחו 200 בריטים.

ההשלכות של ההתקוממות הערבית

- **המדיניות הבריטית** כלפי הבית הלאומי היהודי:
יחד עם התגובה התקיפה של הבריטים כלפי הערבים, החלו הבריטים בנסיונות לפייסם. צעדי היהודים הוגבלו, יחד עם הכרה בשאיפות הלאומיות של הערבים.
- **מדיניות הביטחון של היישוב היהודי:** היהודים הבינו שהם יכולים להסתמך רק על עצמם, והוקמו ארגונים יהודיים מחתרתיים כנגד הערבים והמדיניות הבריטית.
- **פגיעה ביהודים בארצות האיסלאם.**

וועדת פיל והצעת החלוקה

לאחר פרוץ המרד הערבי, הוקמה וועדת פיל, שהגיעה למסקנה כי יש לחלק את הארץ לשתי מדינות:

- רוב השטח יינתן לערבים
- חלק קטן יינתן ליהודים
- מובלעת צרה, בין ירושלים ליפו, תישלט ע"י בריטניה

השפעת העימות על היישוב היהודי

הקמת "כוח המגן"
יישובי חומה ומגדל

הקמת "כוח המגן"

ארגון "ההגנה" וארגון "האצ"ל"

ארגון "ההגנה"

ב-1920, בעקבות הפרעות הראשונות מצד הערבים, קם ארגון "ההגנה" שמטרתו – יצירת כוח מגן יהודי עצמאי, כלל-ארצי.

חברים בארגון ההגנה במסדר.
במשך המנדט היה ארגון ההגנה הגדול והמאורגן ביותר מבין המחתרות ועם קום המדינה היווה את הבסיס לצה"ל.

חברי ההגנה

ההגנה מול המרד הערבי

במהלך המרד הערבי, ארגון "ההגנה" פעל לא רק בהגנה פאסיבית בגבולות היישובים היהודים, כפי שעשה עד אז, אלא גם יזם התקפות כנגד הפורעים הערבים.

"ההגנה" עשה זאת באישור ובשיתוף פעולה עם הבריטים. בתוך המשטרה הבריטית אף הוקמה פלוגת שוטרים יהודים (הנוטרים).

תחת הבריטים

הנוטרים הוגדרו על ידי הבריטים ככוח עזר של המשטרה הבריטית לשמירת היישובים היהודיים, אך למעשה פיקד עליהם ארגון "ההגנה", זכה בכך להתארגנות, נשק ואימונים שסופקו על ידי הצבא הבריטי המיומן

פלוגות הלילה של וינגייט

ביוזמתו של קצין בריטי - אורד וינגייט - הוקמו 'פלוגות הלילה', שבהן פעלו חיילים בריטים וחברי ההגנה ביחד, כנגד הערבים.

פלוגות הלילה היתה יחידה מיוחדת שפעלה בחשאי, בחסות הלילה, בשימוש במודיעין מדויק ובתחבולות. היא פעלה כנגד כנופיות הערבים לפני שהספיקו לפעול.

אורד וינגייט.

היה נוצרי וציוני נלהב.

פלוגות הלילה

היו מורכבות מ-40 חיילים בריטים ו-75 חברי הגנה

תחת הבריטים

רבים ממפקדי ההגנה הגיעו מהיחידה של וינגייט, והביאו עימם תורת לחימה מתוחכמת ונסיון צבאי רב.

ארגון האצ"ל

בשנת 1931 התפלגו חברים מ"ההגנה" והקימו ארגון חדש – האצ"ל (ארגון צבאי לאומי).

הסיבות לפילוג האצ"ל:

- התנגדו לכל שיתוף פעולה עם הבריטים

- התנגדו למדיניות ההבלגה: רצו לפעול לא רק באופן הגנתי, אלא לבצע פעולות תגמול כנגד האוכלוסייה הערבית

ז'בוטינסקי, המנהיג הרעיוני של האצ"ל. דוד רזיאל פיקד על הארגון בפועל

תחת הבריטים

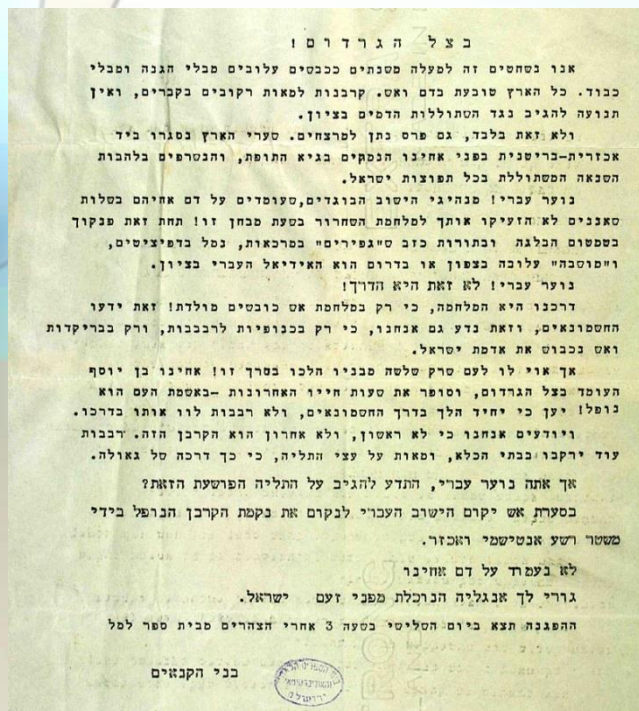
לוחמי האצ"ל בשיעור נשק בשכונת התקווה

הבלגה מול תגובה

בזמן המרד הערבי, נחלקו ארגוני ההגנה והאצ"ל בשאלת היחס הנכון לאוכלוסייה הערבית.

אנשי ההגנה נקטו במדיניות הבלגה, לפיה אין לפגוע באוכלוסייה הערבית, אלא רק להתגונן כנגד הכנופיות החמושות.

אנשי האצ"ל החלו לנקוט במדיניות תגובה. פעולות תגמול שמטרתן נקמה והרתעה.

"רק במלחמת אש כובשים מולדת" - כרוז נגד מדיניות ההבלגה

נימוקי הצדדים – הבלגה מול תגובה

נימוקי הצדדים	מצדדי ההבלגה (ההגנה)	מצדדי התגובה (האצ"ל)
מבחינה מוסרית	צריך לשמור על טוהר הנשק ולא לפגוע במי שעלול להיות חף מפשע	נקמה והרתעה מצדיקות מבחינה מוסרית פגיעה בכלל האוכלוסיה הערבית
מבחינה מדינית	שימוש בטרור מצד היהודים יוביל לאובדן התמיכה מצד הבריטים ומצד יהודי העולם	הבלגה היא הפגנת חולשה שתפגע בסיכויים של היישוב היהודי להקים מדינה בעתיד
ההשפעה על הסכסוך	תגובה טוביל להחרפת הסכסוך מצד הערבים	תגובה טוביל להרתעה ולסיום הסכסוך

שירה ~ שידורי בכורה ~ שידורי בכורה ~ שירה

תרגול

1. **הצג** את המחלוקת בין האצ"ל להגנה, המכונה:
"הבלגה או תגובה".

נמק את עמדות שני הארגונים.

אם אתה היית באותה תקופה, בצד של מי היית
תומך?

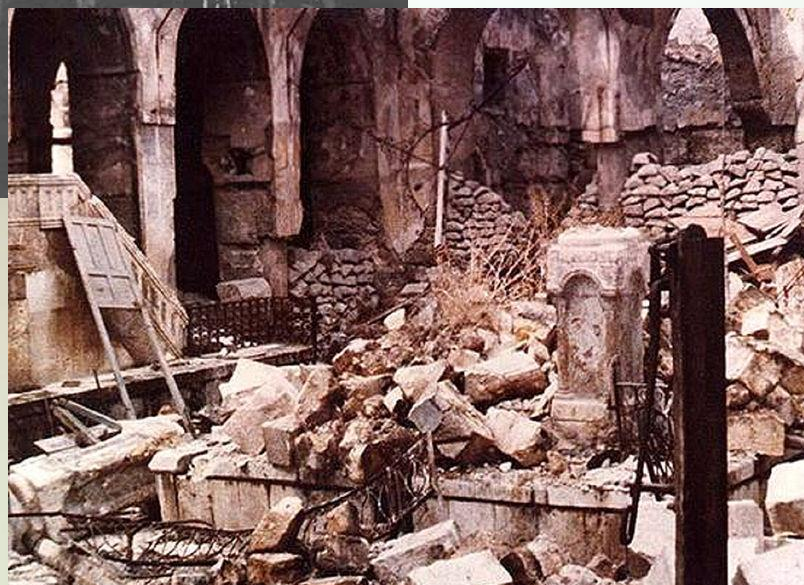
השפעת העימות על יהודי ארצות האיסלאם

"הפרהוד"

התערערות מצב היהודים בארצות האיסלאם

בתוך הסכסוך בין היהודים
והערבים בארץ ישראל,
התערבו גם השכנות ממדינות
ערב.

כתוצאה מכך, העוינות,
השנאה וההתנכלות ליהודים
שהתגוררו במדינות ערב
גברה.

"הפרהוד"

ב-1941 בבגדד, פרצו פרעות קשות כנגד היהודים. היה זה ברוח ההתעוררות הלאומית הערבית, שהובילה גם מתנדבים מעיראק להשתתף במרד הערבי הגדול בארץ ישראל, ובהשראת אמין אל-חוסייני, המופתי מירושלים, שהסתובב בארצות ערב והסית לאנטישמיות.

בפרעות נרצחו 179 יהודים, אלפים נפצעו, ורכושם של עשרות אלפים נבזז.

120,000 יהודי עיראק עלו כמעט כולם לארץ, כעשר שנים לאחר מכן, ועד אז סבלו מאפלייה והתנכלות.

שירה ~ שידורי בכורה ~ שידורי בכורה

בקיצור,

השלכות העימות הערבי-היהודי בארץ ישראל:

1. המדיניות הבריטית כלפי הבית הלאומי היהודי

- וועדת פיל והצעת החלוקה

2. מדיניות הביטחון וההתיישבות של הישוב היהודי

- הקמת כוח מגן – ארגון ההגנה, ארגון האצ"ל

3. התערערות מצב היהודים בארצות האיסלאם

- הפרהוד